

Життєвий шлях і наукові здобутки Івана Васильовича Делегана — мисливствознавця та педагога

Михайло Лушак¹, Павло Хосцький²

¹Івано-Франківська обласна організація УТМР (Івано-Франківськ)

²Національний лісотехнічний університет України (Львів)

e-mail: hpb@ua.fm; orcid: 0000-0001-9726-953x

LUSCHAK, M., P. KHOSYETSKYY. The life and scientific achievements of Ivan Delehan, game expert and teacher. — The knowledge in forestry acquired in the 1960s and 1970s gave the researcher the opportunity to actively address the problems of forestry and game management, to study the state and use of game resources. Ivan V. Delehan justified the principles of game management on an ecological basis of protection of faunal assemblages and habitats of game species, the creation of favourable habitats for game by optimizing the conditions for the existence of all animal components of the ecosystem and the entire diversity of the biota. Ivan V. Delehan elaborated practical recommendations for the development of game management of the Carpathian region on the basis of multifunctional close-to-nature forestry.

Біографічні деталі

Іван Васильович Делеган народився 11 травня 1951 р. у с. Загаття Іршавського р-ну Закарпаття. Виріс у багатодітній сім'ї, навчався у школі-інтернаті. 1968 р. поступив до Львівського лісотехнічного інституту. З II курсу — лаборант кафедри лісових культур. У 1973 р. закінчив інститут за спеціальністю інженер лісового господарства; працював помічником лісничого у Мукачівському лісокомбінаті де закладав пробні площі, здійснював щеплення на клонівих плантаціях лісотвірних деревних порід.

З 1973 р. навчався в аспірантурі, після якої — інженер заповідника «Страдчанський ліс». З 1979 р. Іван Васильович — асистент кафедри лісівництва. У 1984 р. захистив кандидатську дисертацію з лісознавства. У 1990 р. йому надано звання доцента по кафедрі лісівництва. До кінця життя викладав навчальні дисципліни, керував кваліфікаційними роботами бакалаврів і магістрів. Помер 11 квітня 2021 р., похований на цвинтарі в смт Великому Любені Львівської обл.

Рис. 1. Іван Васильович Делеган. Зроблено 5 березня 2008 р., автор: Юрій Дебреньюк, Wikimedia, ліцензія CC BY-SA 3.0.

Ключові доробки в галузі теріології

Кандидатську дисертацію Іван Васильович підготував за спеціальністю 06.03.03 — «лісознавство»¹ (1984 р.), проте надалі цілком перейшов на мисливствознавство. Після захисту дисертації Іван Васильович вивчає питання ведення мисливського господарства, екологічних та соціальних аспектів охорони, відтворення і використання лісомисливських ресурсів Українських Карпат, збереження біологічної різноманітності, моніторингу чисельності хижаків, прогнозування фауністичної ситуації в Україні і в окремих мисливських господарствах тощо (Делеган *et al.* 2005).

Він аналізував динаміку чисельності хижаків (лис, рись, вовк) у Карпатах і чинники, що її визначають (Лушак *et al.* 2006a–c). Вивчав особливості поширення і динаміку поголів'я бобра в Україні та борсука в західному регіоні. Протягом тривалого часу розробляв методи управління популяціями диких тварин для забезпечення максимального приросту і стабільного їх вилучення за умов збереження їхньої оптимальної структури та чисельності. Моделював структуру популяцій оленя благородного, сарни європейської та свині дикої при різних рівнях приросту та співвідношення статей, оптимальні обсяги їх добування (Бондаренко *et al.* 1993).

Одним із перспективних напрямків розвитку лісомисливського господарства вважав інтенсивне розведення оленів на фермах. Необхідність і перспективи інтенсивного розведення видів підродини оленевих обґрунтував у декількох публікаціях (напр. «Ферми для оленів» 2001 р., «Інтенсивне розведення оленів – перспективний напрямок розвитку лісомисливського господарства» 2003 р. та ін.). Він зазначав, що мисливські господарства України, застосувавши сучасну техніку й технологію вирощування оленів, могла б успішно конкурувати на світовому ринку продукції оленярства. Інтенсивні способи розведення є найефективнішим шляхом збереження генофонду унікального карпатського екотипу оленя благородного. Однак, існує необхідність опрацювати нормативно-правничі засади, включаючи й закони у галузі ветеринарії, адаптувати систему підготовки та перепідготовки фахівців. Думки, викладені І. Делеганом на початку XXI ст., через два десятиліття найшли підтвердження у виробничій діяльності мисливських господарств.

Серед його примітних наукових праць і розробок заслуговують на увагу публікації: «Новий спосіб бонітування мисливських угідь Українських Карпат» (2000 р.), «Лісотипологічні основи оцінки мисливських угідь Українських Карпат» (2000 р.). Дослідник вперше пропонує у гірських умовах проводити бонітування мисливських угідь для ратичних видів (олень, сарна, свиня дика) на лісотипологічній основі. Бонітування угідь за типами лісу враховує екологічні чинники, що дозволяє проводити якісну оцінку угідь за окремими

---

¹ Повна назва спеціальності — «лісознавство і лісівництво, лісові пожежі та боротьба з ними». Тема дисертації — «Горіх чорний на заході Української РСР та перспективи його розведення».

компонентами лісу з врахуванням екологічних чинників та екологічного потенціалу біотопів існування дичини.

Брав участь у багатьох національних і міжнародних проєктах, форумах з проблем лісового та мисливського господарств, швейцарсько-українському проєкті розвитку лісового господарства Закарпаття тощо. Обґрунтував концепцію екологічно збалансованого ведення мисливського господарства в умовах Українських Карпат. Розробив практичні рекомендації щодо розвитку мисливського господарства на засадах багатофункціонального, наближеного до природи ведення лісового господарства та практичні заходи щодо активної охорони рідкісних і загрожених видів хребетних у лісах Закарпаття (Бондаренко *et al.* 1989; Делеган *et al.* 2007).

Автор та співавтор понад 400 наукових та науково-популярних видань, серед них — понад 10 навчальних посібників. В «Українській енциклопедії лісівництва» є автором 28 публікацій, три з них присвячені ссавцям (миша лісова, ондатра, олень плямистий).

Чесноти, захоплення, суспільна робота, відзнаки

Іван Васильович Делеган вільно володів польською, словацькою, чеською, німецькою мовами, що дозволило проходити стажування у лісгосподарських навчальних закладах міст Зволень (1986 р.) і Відень (1994 та 2006 рр.). У Технічному університеті у м. Зволень (Словаччина) читав лекції, проводив заняття у польових умовах, перекладав і редагував статті.

Від 2008 р. здійснював керівництво аспірантурою. Розробив нові стандарти освітньо-професійної програми спеціаліста за спеціальністю «Лісове господарство» (спеціалізація «Мисливське господарство»), навчальні програми дисциплін «Лісова зоологія», «Лісомисливське господарство», «Мисливство-знавство» та ін. Викладав дисципліни Лісова зоологія, Облік диких тварин, Лісомисливське господарство, Біологія лісових птахів і звірів та ін.

Його неодноразово залучали до складу експертів Всеукраїнських змагань з імітації реву оленя. Брав участь у робочих зустрічах теріологів, член оргкомітету 9 Теріошколи, яка відбулася у жовтні 2002 р. на Розточчі.

Весь життєвий шлях Івана Васильовича був пов'язаний з лісівничою та мисливською науковою і педагогічною діяльністю. Як наслідок, дослідник здобув на цьому шляху чимало друзів, однодумців та послідовників. Вагомий доробок для сталого розвитку лісового та мисливського господарства нашої держави завжди викликав пошану та повагу у фахівців.

Література

- Бондаренко, В. Д., І. В. Делеган, І. П. Соловій, М. П. Рудишин. 1989. *Облік диких тварин*. ЛЛПІ, Львів, 1–66.
- Бондаренко В. Д., І. В. Делеган, Т. Кьогалмі, К. А. Татаринов. 1993. *Мисливська зброя, полювання, ведення мисливського господарства*. НМК ВО, Київ, 1–120.

- Делеган, І. В., І. І. Делеган, І. І. Делеган. 2005. *Біологія лісових птахів і звірів*. Поллі, Львів, 1–600.
- Делеган, І. В., М. В. Чернявський, В. С. Феніч. 2007. *Перспективи розвитку мисливського господарства в Закарпатті*. Івано-Франківськ, 1–159.
- Делеган, І. В. 2007. Практичні заходи з активної охорони рідкісних і зникаючих видів хребетних у лісах Закарпаття. *Науковий вісник НЛТУ України*, **17** (1): 34–42.
- Делеган, І. В., М. Б. Шпільчак. 2008. Терміни полювання на сарну європейську в окремих країнах Європи. *Науковий вісник НЛТУ України*, **18** (8): 17–20.
- Делеган, І. 2012. Особливості визначення віку окремих видів оленеподібних у процесі їх обліку. *Праці Теріологічної Школи*, **11**: 6–12.
- Лушак, М. М., І. В. Делеган, М. С. Гунчак. 2006а. Динаміка чисельності лиса у Карпатах і основні чинники, що її визначають. *Науковий вісник НЛТУ України*, **16** (6): 8–11.
- Лушак, М. М., І. В. Делеган, М. С. Гунчак. 2006б. Лис звичайний (*Vulpes vulpes* Linnaeus, 1758) в Карпатах. *Науковий вісник НЛТУ України*, **16** (5): 38–41.
- Лушак, М. М., І. В. Делеган, М. С. Гунчак. 2006в. Рись звичайна (*Lynx [Felis] lynx* Linnaeus, 1758) у Карпатах. *Науковий вісник НЛТУ України*, **16** (7): 57–62.

Лушак, М., П. Хоєцький. Життєвий шлях і наукові здобутки Івана Васильовича Делегана — мисливствознавця та педагога. — Лісівнича освіта, здобута у 1960–1970 рр., надала можливість досліднику активно займатися проблемами лісомисливського господарства, вивченням стану та використанням мисливських ресурсів. Обґрунтував принципи ведення мисливського господарства на засадах охорони фауністичних комплексів і середовища існування мисливських видів тварин, створення сприятливих умов для дичини шляхом оптимізації умов існування всіх тваринних компонентів екосистеми, всього різноманіття біоти. Розробив практичні рекомендації розвитку мисливського господарства Карпатського регіону на засадах багатфункціонального, наближеного до природи ведення лісового господарства.